

»Beaucoup de bruit pour une aumelette«¹

(*Skerjingin í rættinum at ganga í hjúnalag í Føroyum eftir fyriskipanini frá 21. 5. 1777*)

Peter Korsgaard

Tann skerjing í rættinum at giftast, ið varð framd eftir 8. gr. í fyriskipanini frá 21. 5. 1777 »angående adskilligt agerdyrkningen og tjenestefolk med videre på Færøerne vedkommende«, var soleiðis orðað:

»De af Almuens Folk, som vil inlade sig i Ægteskab, skal for vedkommende Præst oplyse og gotgiøre, hvorledes de formene at kunne ernære sig, saasom enten at de af egen Eiendoms eller Fæstejord besidde $\frac{1}{2}$ a 1 Mark, eller at de have nogen anden lovlig og tilstrækkelig Nærings-Vei, eller og at de paa begge Sider have i 4 Aar eller længere tient paa Landet og i samme deres Tieneste efter medbragt Skudsmaal viist Fliid, Troskab og Duelighed; da de formodes at være i Stand til skikkelig at ernære sig. Saa vil og Kongen, saavidt mueligt er og Landets Leilighed det tillader, være betænkt paa, at duelige nye gifte Folk, som ere trængende, enten forskaffes et Stykke Jord at dyrke, eller anvises en anden lovlig Nærings-Vei.«²

Við hesi avmarking hildu flestir føroyingar, at gingið var mannfrælsinum dyggiliga nær, og tað vóru einans stórbøndur, ið høvdu gleði av fyriskipanini, tí at teimum varð soleiðis tryggjað tað arbeiðsfólk, teimum tørvaði. Pløyen amtmaður nevndi í 1844 — tá ið royndir vórðu gjørdar at fáa 8. gr. avtikna — at hann hevði hoyrt dreingir, sum ikki høvdu fingið loyvi at giftast, taka soleiðis til orða, at »um hetta skal vera

kongsins lóg, so er tað tó ikki Guðs lóg«.³ Avmarkingin var eisini ímóti lyndinum í fátækralóggávuni um tað mundið.⁴

Undir tí, at henda fyriskipan varð givin, búðu broytingar í føroyska samfelagnum, ið komnar vóru av teirri leið í handilspolitikki, sum ríkið hevði hildið, síðan tað tók við einhandlinum í 1709⁵. Við fyrihyggu fyri fólkinum hevði ríkið í ásetta handilstakstinum, sum var í gildi 1691—1790, sett lágan prís á neyðsynjarvørur sum korn. Samsvarandi var prísurin á føroyskum hosum (teirri einastu føroysku framleiðslu, ið kravdi nakra virking) settur til tað at gera høgt. Fyrstu árin eftir yvirtøkuna var hosnagerðin javnað við høftum; men tá ið sølan síðan varð til vildar, vórðu høftini avtikin, og fyrst í 1770-árunum vóru hosurnar meir enn 98 % av øllum takstvirði á føroyskari vøru.

Hosnabinding kravdi hvørki fæfeingi ella stórvegis tøkni, og tey góðu sölulíkindini gjørdtu tí smærri ognarmenn og ognarleysar fjarar fyri at seta egið búgv og føða seg við at gera hosur, um teir annars kundu fáa ta ull, ið kravdist til. Fyrr høvdu teir bert kunnað lívbjargað sær við at gerast húskallar ella bønarmenn. Tó gjørdist alt torfærari at fáa ull til vegar. Longu í 1740-árunum var ull ikki latin inn til handilin, og fyrst í 1770-árunum vóru vánalig seyðaár og tí minni av ull.

Inntøkuvøksturin, ið stóðst av hosnagerðini, hevði við sær størri innflutning av korni, frá um leið 2000 tunnur av byggi um árið fyrst í 18. öld til um leið 4000 tunnur frá 1750, tá ið innflutningurin legðist í fasta legu. Tann stóri korninnflutningurin fyri lágan prís gav sum oftast handlinum hall, men av tí at handilin hevði sera stóran vinning av føroysku vøruni, bilaði tað ikki so nógv.

Soleiðis var ikki alstórur munur millum støðuna í 1750-árunum og í 1770-árunum, men ymsir virkistættir gjørdtu, at rentukamarið/aðaltollkamarið, sum handilin hoyrði undir⁶, litu øðrvísi at málinum eftir 1770. Fyrst av øllum var prísurin á føroyskari vøru lækkaður í Danmørk, so handilságóðin var nógv minkaður. Hinvegin var kornprísurin nógv hækkaður, og tað at korn treyt við hvørt í Keyppannahavn, hevði gjørt, at

stundum mátti verða keypt dýrari enn fyri tann prís, sum aðaltollkamarið hevði sett⁷. Eisini hevði kornið, ið keypt varð, ofta verið vánaligt og varð aðaltollkamarinum til stóra misnøgd aftursent av skoðanarmonnunum í Tórshavn. Ein varhugi av, at hóttafall var komið á landbúnaðin í Føroyum, var upp aftur meira styrktur — uttan at tað hevur verið ætlan uppskotsmanna — av, at fleiri uppskot landbúnaðinum til umbótar komu júst í hesum árum⁸. Tað hótandi handilshallið og tann stóri korninnflutningurin saman við varhuganum av afturgongd í landbúnaðinum, vóru støðið undir ynskjum aðaltollkamarsins um at fáa vent rákinum.

Gongd kom á av einum brævi frá Hveding lögmanni til aðaltollkamarið skrivaðum 13. 9. 1773, har hann gramdi seg um ullarbiddingina, ið vant alt meir upp á seg: summi ferðaðust oyggj úr oyggj at bidða ull⁹. Hetta varð uppafurtikið í einum brævi frá lögmanni og sorinskrivara til aðaltollkamarið 5. 11. 1773¹⁰. Hetta fekk aðaltollkamarið at biðja Bang, settan amtmann yvir Føroyum¹¹, um at fáa viðmerkingar frá kirkjuligum og borgaraligum embætismonnum í Føroyum¹².

Samtíðis spurdi aðaltollkamarið W. A. Hansen, fyrstøðumann fyri føroyska handlinum í Keypmannahavn, um hansara áskoðan. W. A. Hansen hevði ábyrgdina av vørukeypinum og var tí næstur til at kenna vøruveitingarspurningarnar til lítar. Tá ið neyðugt hevði verið í trongtíðum at keypa korn dýrari enn ásett, hevði hann við hvørt sjálvur liðið tap¹³. Í svari sínum nevndi W. A. Hansen, at ein høvuðsorsøk til tann stóra korntørvin var, at landbúnaðurin var lagdur á lán, og hetta var aftur orsakað av trotinum á arbeiðisfólki, sum var skapt av »Thorshavns skadelige udvidelse«¹⁴.

Gjøgnum árinum 1774 og 1775 komu til setta amtmannin, Bang, ellivu ummæli og tvey tingsvitni úr Føroyum. Níggju teirra vóru frá prestastættini (prósti, øllum seks prestunum og hjálparprestunum í Eysturoy og Suðuroy). Harumframt kom eitt ummæli frá Vága sýslumanni og eitt felagsummæli frá lögmanni, fúta og skrivara.

Hóast ta sannroynd, at teir sjálvir, sum ráddu yvir stórum

jarðargóðsi, hövdu terv á arbeidsfólki, bóru ummælini frá prestunum ekki dóm av tí. Tríggir søgdu beinleiðis, at kornveltingin heldur var framfarin enn afturfarin, og hinir tríggir hildu, at hon var ekki afturfarin. Fýra av hesum seks vístu til roknskapir sínar um korntíggjundina¹⁵. Tveir av prestmonnum søgdu einki um støðuna hjá búnaðinum, og einans ein vildi vera við, at kornveltingin lá á láni. Samsvarandi var millum prestarnar heldur ikki stórvegis semja um trotið á arbeidsfólki, og fleiri hildu uppá, at tað kom av, at bøndurnir fóru so illa við arbeidsfólki sínum. Tó vóru næstan allir á einum máli um, at arbeidsfólkið var sjálvráðið, og prestarnir vóru heldur ikki fegnir um, at fólk kom úr oyggj at bidða.

Sýslumaðurin í Vágum helt fyri, at veltingin var fyri vanbýti, tí arbeidsfólk treyt, og at kornnýtslan í Havn var alt ov nógv¹⁶.

Tað meir umvarðandi av tingsvitnunum báðum var frá lögtinginum 1. 8. 1774, har sum upplýst var, hvussu stórt trotið var á arbeidsfólki í hvørjari sýslu. Eftir hesum tóktist trotið ikki vera stórt — um tjúgu til samans — men úr flestum støðum varð klagað um ólýdni, eins og ynskt varð, at skil fekst á ullarbiddingina. Kærurnar vóru harðmæltastar úr Eysturoynni, har 24 bøndur úr fimm bygðum hövdu skrivað undir eina kærú um viðurskiftini¹⁷.

Av øllum teim ummælum, sum komin vóru til setta amtmanin, var tað týdningarmesta tað, sum lögmaður, fúti og skrivari hövdu sett saman í felag¹⁸. Í tí greiddu teir frá, hvussu tey fátæku í staðin fyri at gerast arbeidsfólk settust í egin, vánalig búgv, har sum tey bjargaðu sær sum frægast við at bidða ull, sum tey gjørdur hosur úr. Hesar giftingar »í ótíð« hövdu elvt til trot á arbeidsfólki. Til tess at forða fyri hesum hildu embætismenninir tríggir tað vera neyðugt at avmarka rættin til giftingar, og teir skutu tí upp, at treytin skuldi annaðhvørt vera ræði yvir $\frac{1}{2}$ til 1 mörk í jørð í festi ella sum ogn, ella tæna á bygð í seks ár hjá báðum pørtum.

Tá ið setti amtmaðurin Bang skrivaði álit sítt í 1776, endurgav hann trúliga tað, sum meirilutin av prestunum hevði sagt

um, at eingin afturgongd hevði verið í kornveltingini. Hóast tað helt hann, at velting yvirhøvur var í minking, og at einastu ráðini at forða fyri uppafstur meiri vøkstri í kornnýtlsluni var at støðga afturgongdini í veltingini. Eisini hóast ummæli prestanna helt hann, at týðningarmesta orsøkin til hesa afturgongd var trot á arbeiðsfólki hjá bóndunum. Orsøkin var fyrst og fremst, at Havnin var vaksin, og tann valkostur fyri tænastræði, sum ullarbidningin beyð.

Álitið er tað skjal, har sum búskaparligi áhugi ríkisins á minni kornsølu kemur eina best til sjóndar. Hóast Bang í stakfórum væl skilti vandamálini hjá arbeiðsfólkunum, kundi eftir hansara hugsan eingin annar loysningur vera enn tænastræði hjá bóndunum. Ivasemi síni um at forða fólk at giftast vann hann á við at hugsa, at tað bert vóru vánalig hjúnaløg, sum forðað varð fyri. Rætt var, at avleiðingin av uppskotinum hjá hesum trimum embætismönnum fór helst at vera meiri siðloysi, men tað fór at vera minni skaði fyri »det almindelige« enn hesi hjúnaløg.

Í áliti Bangs var uppskot til fyriskipan, og tað varð støðið undir teirri fyriskipan, ið seinni varð. Uppskot sítt til 8. gr. tók hann næstan orðaraðið úr uppskotinum frá lögmanni, fúta og skrivara.

Eftir móttøkuna sendi aðaltollkamarið uppskotið við fylgiskjølum til stiftamtmannin til góðkenningar²⁰. Tá hann ongur atfinningar hevði, sendi aðaltollkamarið alt til danska kansellið, sum fyriskipanin av røttum hoyrði undir.

Men í danska kansellinum møttu hugmyndirnar móttøðu. Serliga Luxdorph var nógv ímóti, tí hann helt tað vera eina nøgd av tvingsilsráðum á veikum støði²¹. Um 8. gr. skrivaði hann í atkvøðugreinargerð síni, at »Dette er den gamle Wiise, som Kancelliet aldrig har skiøttet om at høre«. Kortini væntaði hann, at uppskotið fekk frama, »siden alle vedkommende ønske det«. Aagaard hevði frammanundan røtt um málið við Jón Eiríksson etatsráð, sum var limur í handilsstýrinum²². Jón Eiríksson hevði givið uppskotinum gott viðmæli, men Aagaard var enn heldur ivandi. Endin varð, at danska kansellið eftir

uppskoti frá Henrik Stampe sendi uppkastið aftur til aðaltollkamarið við m. a. teirri viðmerking til 8. gr., at kanselliíð helt tað vera ógvuliga ivingarsamt at fremja hetta uppskot fyri land, har fólkatrot var frammanundan; illa bar til at revsa fólk fyri siðloysi, tá ið tey ikki sluppu at giftast. Tí átti fólk, sum vildi giftast, at fáa eitt jarðarstykki ávíst, ella onkun annan vinnuveg.

Aðaltollkamarið helt tó fast við sítt og svaraði danska kansellinum, at tað var einki gagn til at fáa málið gjøllari lýst²³. Hereftir læt kanselliíð sær eftirlíka, og Stampe skeyt upp eina linari útgávu av 8. gr., har tænarstutíðin var styttil 4 ár, og lyfti varð givið um at útvega teimum, sum vildu giftast, jørð ella annan vinnuveg. Hetta uppskot var næstan orðaraðið tað endaliga. Sum endaviðmerking til lyftið skrivaði Stampe: »Dette sidste maae Kammeret siden erindres om at exequere«, so kanselliíð gavst ikki heilt á hendur.

Fyriskipanin varð ikki avtikin fyrr enn við plakat frá 11. 11. 1846, og vóru menn í rentukamarinum ymsir á máli um avtøkuna, við tað at meirilutin var ímóti, og ein minniluti var fyri avtøkuni. Stigið til avtøkuna tóku amtmaður og prestar í Føroyum.

Teir trýggir embætismenninir í Føroyum umboðaðu sum jarðarmenn í stóran mun áhugamálini hjá stórbóndunum²⁵, og ynski teirra, ið áttu at halda uppi lóg og rætti, at skerja tað vaksandi strokið um landið, bar at sama borði. Aðaltollkamarið og setti amtmaðurin máttu hugsa bæði um inntøkur ríkisins og um at halda uppi fólk og vinnulívi. Í hesum føri funnu áhugamálini hjá embætismonnum á staðnum og í miðfyrisingini lutvíst saman í ynskinum um at noyða fleiri til at velja. Hinvegin hevði neyvan nakað verið úr fyriskipanini, um hetta ikki hevði verið so. Fyrsta stigið varð tikið av embætismonnum í Føroyum, men uttan ynski aðaltollkamarsins um at minka um korninnflutningin var fyriskipanin ikki framd í verki.

Merkisvert er, hvussu hugsanarhátturin skorðaðist fastur longu tíðliga í hesum hendingahøpi. Tann vaksandi kornørverurin stóðst ikki av tí, at landbúnaðurin var í órókt, men heldur

av samfelagsbroyting voldari av handilspolitikkinum. Framtøka samfelagsins fluttist ikki aftur av hesi fyriskipan. Embætismenn í Keypmannahavn hava valla verið førir fyri at sannkenna hetta, men eingin — heldur ikki danska kanselliid — tykist hava givið sær stórvegis far um ummælið frá prestunum. Tað er eisini at undrast á, at tað ikki í staðin vóru uppi sterkari hugsanir um at hækka kornprísir — tað verður bert nevnt í einari av frágreiðingunum úr Føroyum. Eyðvitað verður hetta ikki grett av fleiri føroyingum, tí øll í Føroyum mundu tapt við tað — men embætismenn í Keypmannahavn kundu tó hugsast heldur at viljað tikið hesa so nógv liðiligaru loysnina. Eisini hetta bendir á, at aðrar loysnir longu vóru útihýstar, tá ið Bang, setti amtmaðurin, skrivaði álit sítt.

At hugsanarhátturin soleiðis skorðaðist fastur er at skilja sum ábending um, at embætismenninir í Føroyum áttu kunnleika um føroyska samfelagið, sum embætismenn í Keypmannahavn ikki høvdu lut í, og at tað tí var ilt hjá teimum at skilja frágreiðingarnar til lítar. Soleiðis kom uppskotið frá lögmanni, fúta og skrivara næstan óbroytt ígjøgnum, og at eingin setti spurnarmerki við tað krav, teir settu um støddina á jarðarlutunum, er týðandi dømi. Kravið mátti í stóran mun vera metingarmál, ikki bert tí at tað í sjálvari fyriskipanini var ikki neyvt framsett, men eisini tí at mørk bert í vissan mun gav mynd av jarðarvirðinum²⁶, og tí at jørðin kundi liggja spjadd í ymsum bygðum og tí í royndum misti virði, sum ikki so sjáldan var²⁷. Tað kom soleiðis at standa til hvønn einstakan prest, hvussu mong loyvi skuldu verða givin í prestagjaldi hansara.

Í hesum føri vóru sjónarmiðini hjá embætismonnunum í Føroyum í stóran mun tey somu sum hjá embætismonnunum í aðaltollkamarinum, og tann heldur óvandni hugburðurin hjá teimum seinnu er helst at síggja við hesum í huga. Harafturímóti eru viðurskiftini millum rentukamar/aðaltollkamar og danska kanselliid í hesum máli eyðkend fyri viðurskiftini yvirhøvdur viðvíkjandi føroyskum málum²⁸.

Avleiðingarnar av fyriskipanini eru torlýstar, tí ógjørligt er

at ætla um talið á hjúnabondum, ið forðað var fyri. Einku varð heldur úr lyftinum í fyriskipanini um at síggja teimum fyri jørð, ið tørvaði²⁹. Hinvegin fekk aðaltollkamarið ikki tað, sum tað hevði ynskt, burtur úr fyriskipanini. Korntørvurin minkaði ikki.

Við samanburði millum, hvussu henda fyriskipan og tann frá 3.5.1723 vórðu til og viðgerðina av eftirfylgjandi kærur³⁰, sæst meginmunurin at liggja í tí hátti, sum rentukamar/aðaltollkamar fingur sær til vegar upplýsingar um føroyska samfelagið. Frammanundan fyriskipanini frá 1723 hevði stiftamtmaðurin vitjað Føroyar og havt samrøður við fólk. Fyri tilevningini høvdu staðið fólk við serkunnleika til Føroya, men uttan beinleiðis atknýti at rentukamarinum. Á sama hátt høvdu kærurnar verið viðgjørðar, og embætismenninir í Keypmannahavn høvdu uttan himpr samtykt í, at tveir sendimenn umboðaðu alt Føroya fólk.

Við fyrireikingarnar til fyriskipanina frá 1777 var viðgerðin meira formskipað, við aðaltollkamarinum og setta amtmannin í miðju, har tann seinni fekk til vegar tær ynsktu upplýsingarnar við brævaskifti við embætismenninar í Føroyum. Serligur dentur varð lagdur á ummælini frá hægstu embætismonnunum, men ikki varð roynt á sama hátt at fáa skil á tí, sum fólk ið helt. Aðaltollkamarið/rentukamarið stóðu sterkari vil tilevningina av fyriskipanini í 1777 enn í 1723; hetta komst m. a. av upp á seg betri kunnleika til landið og teirri umbøting av fyrisingini í landinum, sum fram var farin síðan seinast.

Stiftamtmaðurin yvir Íslandi hevði ein høvuðslut í 1723, sum í stóran mun komst av tí, at hann fyrr hevði verið í Føroyum. Teir seinnu stiftamtmenninir yvir Íslandi høvdu ikki henda kunnleika, men høvdu tó gagn av vitan síni um Ísland. Teir tykjast kortini ikki hava nakra serliga ávirkan á føroysku mál. Hvussu nógv setti amtmaðurin, Bang, kendi til Føroyar, sigst ikki her við vissu; men hann hevði tann fyrimum, at hann kundi savna seg um føroysku málini. Tó at viðgerð hansara av føroysku ummælunum ikki bendir á framúr góðan kunnleika til viðurskiftini, var álit hansara væl úr hondum greitt og varð

beinan vegin samtykt av aðaltollkamarinum³¹. Virksemi Bangs vardi fá ár, og lutur hansara í fyriskipanini og íkomu hennara er ikki eyðkendur fyri fyrisiting Føroya sum tílíka, men ein ábending um ta støðu, hetta embæti skuldi fáa, tá ið tað varð sett á stovn í Tórshavn (tað var í 1816).

Teir hægsu embætismenninir høvdu nógv meiri ávirkan í 1777 enn í 1723. Harafturímóti var føroyski siðurin at senda menn til Keypmannahavnar »upp á landsins besta« mest sum avlagdur við sendinevndini 1723—24. Nærum hundrað ár seinni, í 1806, varð fundur hildin í Havn, sum Nólsoyar-Páll stævndi til; á hesum fundi varð samtykt at senda nevnd til Keypmannahavnar til at bera fram klagu um einhandilin; men nevndin fór ongantíð av stað³².

VIÐMERKINGAR

1. Bolle Villum Luxdorph. Partur av skrivligu atkvøðugreinargerð hansara. Danske Kancelli. Uppkøst og fylgiskjøl til »Norske registre«. »Beaucoup...« er næst at týða við »nógv roks um lítið og einki«. Sí »Quel bruit pour une omelette« í T. Vogel-Jørgensen: Bevingede ord (Kbh. 1955).
2. Danske Kancelli. Norske registre.
3. Anton Degn: Oversigt over Fiskeriet og Monopolhandelen paa Færøerne 1709-1856 (Thvn. 1929), bls. 4.
4. Ein samsvarandi áseting varð gjørd við fyriskipanini frá 20.8.1778 um takst og handil á Finnmørkini. Henda og eldri ásetingar um hitt sama vórðu fyri Finnmørkina avtikin við kunngerð frá 13.5.1796.
5. Eftirfylgjandi lýsing av einahandlinum og avleiðingarnar av honum eru bygdar á Peter Korsgaard Nielsen: Den kongelige enehandel på Færøerne 1709—1776. Óprentað serritgerð til lærda háskúlan í Keypmannahavn 1976.
6. Føroyar lógu undir norðanfjals rentuskriverastovu rentukamarsins. Frá 6.6.1771 til 1.2.1773 lógu Føroyar undir Danske Kammer, og síðan, tá ið rentukamarið var endurstovnað, komu tær undir tróndheimsku rentuskriverastovuna. Longu 6.5.1773 vóru Føroyar lagdar undir íslendsku, føroysku og grønlandsku rentuskriverastovuna undir vesturindíska-guinesiska rentu- og aðaltollkamarinum. 1.1.1777 varð handilin fluttur undir yvirskattastjórnina, men aðaltollkamarið hevði framvegis *bini* føroysku málini. Í hesum sambandi verður heitið rentukamar/aðaltollkamar nýtt til at lýsa fyribrigdi, sum vóru eyðkend fyri búskaparfyrisingina í hesum tíðarskeiði.

7. Tað ásetta markið var kapitultaksturin fyri Sælands biskupsdømi.
8. M. a. av Jens Chr. Svabo, Nicolai Mohr og W. Hammershaimb landfúta. Uppskot teirra fyrstnevndu er umrøtt í J. Chr. Svabo: Indberetninger fra en Reise i Færøe 1781 og 1782 (útg. av N. Djurhuus, Kbh. 1959). Formælið. Ætlandi hefur eisini búskaparástøðið í tíðini, fysiokratisman, við denti sínum á landbúnaðarframleiðslu, átt lut í hugleiðingum hjá Keypmannahavnar-embætismonnunum. Hvussu víða tað fevnir, tori eg einki at siga um.
9. Liggur í Danske Kancelli. Uppkøst og fylgiskjøl til »Norske registre«.
10. Sum viðm. 9.
11. Amtmensembætisgerðirnar vórðu í 1720 lagdar undir Íslands stiftamtansskap. Í 1770 var stiftamtmaðurin yvir Íslandi skipaður at fara til Íslands, og meðan hann var frá, var varamaður settur í føroyska amtmansembætið. Við kongsbrævi frá 18.5.1776 varð amtmansskapurin lagdur inn undir Sælands stiftamtansskap, av tí at einki beint samband var millum Íslands og Føroya, so embætisgerðirnar máttu ganga um Keypmannahavn. Stiftamtmaðurin yvir Íslandi mundi helst vita nakað um føroysk viðurskifti, men stiftamtmaðurin yvir Sælandi var starvur, og tí hevði stiftamtmansskapurin lítlan týðning fyri avgerðirnar.
12. Rentukamarið 373.43. Dagf. 26.3.1774.
13. Lá prísurin oman fyri kapitultakstin fyri Sælands biskupsdømi, skuldi keypmaðurin eftir reglunum sjálvur greiða munin. Aloftast var munurin eftirgivin, men við tað at tann stóra inntøkan hjá keypmanninum ivaleyst hefur ligið í umboðssamsýning fyri keyptu vøruna, hefur inntøka hansara kortini verið skerd vegna tann høga kornprísir.
14. Bræv til aðaltollkamarið frá 3.3.1774. Rentukamarið, dgb. nr. 189.
15. Sum viðm. 9. Báðir Streymoyar-prestar og hjálparpresturin í Suðuroy hildu, at veltingin var framfarin. Prósturin, presturin í Suðuroy og hjálparpresturin í Eysturoy søgdu, at eingin afturgongd hevði verið. Einans Vága-prestur helt fast um, at veltingin var afturfarin. Tað hevði borið til at kannað upplýsingar teirra eftir kirkjuroknskapinum, av tí at triðingurin av korntíggjundini fór til kirkjuna. Tíverri tykist glopp vera fyri hesi árinum (roknskapirnir eru til skjals á landsskjalasavninum fyri Sæland). Hinir báðir partarnir av korntíggjundini fóru til prest og sýslumann (hann fekk kongsins part í løn).
16. Sum viðm. 9. Ósemja hevði verið millum vágamenn og handilsforvaltaran í Havn; teir høvdu klagað um, at teir fingi ikki sín lut av vørunum. Hetta kann hava litað hugleiðingar sýslumansins.
17. Sum viðm. 9. Hitt tingvitnið er frá lögtinginum 11.9.1775. Tað inniheldur ein lista yvir arbeiðsfólk í Vága sýslu, ein lista yvir húsbøndur við vaksnum børnum heima og arbeiðsfólki í Sandoyar sýslu og ein lista yvir húsbøndur við arbeiðsfólki í Streymoyar sýslu.

18. Sum viðm. 9. Dagf. 8.8.1774.
19. Sum viðm. 9. Dagf. 13.3.1776.
20. Rentukamarið 373.43. Dagf. 27.7.1776. Um sendingina til Danske Kancelli, sí sama stað 15.2.1777.
21. Sum viðm. 1.
22. Jón Eiríksson etatsráð var deputeraður í aðaltollkamarinum 14.1.1773—31.12.1776, síðan deputeraður í rentukamarinum, har hann stóð fyri føroyskum málum. Greinargerðir Peder Aagaards og Henrik Stamples eru til skjals sama stað sum Luxdorps, sí viðm. 1.
23. Sum viðm. 9. Dagf. 12.4. 1777.
24. Danske Kancelli. Jysk-fynske justits- og politidepartement (5.(3.) departement. Registrantsmál. 1846/632b.
25. Undir lögmansebætið lá eitt tað størsta festið, og ikki var sjáldsamt, at embætismenn keyptu jørð inn undir seg.
26. Sí t. d. J. Chr. Svabo, nevnda verk, bls. 218 og 346.
27. Tað var mest nýtta próvgrund fyri avtøku av 8. gr. Sí viðm. 24.
28. Í royndum vórðu Føroyar stýrðar av aðaltollkamari/rentukamari, í fyrra lagi gjøgnum landfútan, í øðrum lagi gjøgnum handilsforvaltaran. Ávirkanin hjá danska kansellinum var lítil og eingin. Best verða lutföllini lýst av nøgdini av skjølum frá fyrisingini, sum eru varðveitt í ríkisskjalasavninum.
29. Tær royndir at leggja inn traðir, sum seinni vórðu gjørdar, høvdu ikki beint samband við lyftið í fyriskipanini.
30. Sí Peter Korsgaard: Fyriskipanin frá 3.5.1723 um handil í Føroyum og kærurnar um hana. (Fróðskaparrit 27. bólk, bls. 113—129).
31. Tað, ið hevur nakað upp á seg í hesum høpi er jú mátturin til at vinna frama í álitum hansara, ikki dygdin.
32. Sí Jakob Jakobsen: Poul Nolsøe. (Historisk Tidsskrift, VI, 3. bls. 569—572).

Nøkur av brøvunum, ið nýtt eru, eru prentað í »Tillæg til Forslag og Betænkninger afgivne af Den færøske Landbokkommission« (1911), men av tí at har eru nøkur frávik frá frumritunum, verður víst beinleiðis til teirra.

SUMMARY

By a decree of 21.5.1777 poor people in the Faroe Islands were forbidden to marry, unless they had a certain amount of land, or both partners had served four years with farmers on crown land. This provision is, by its nature, almost unique in Danish legislation, and was justifiably felt by the Faroese to be very oppressive.

Behind the introduction of this provision lay the suspicion that the cultivation of corn in the Faroes was on the decrease, in that constantly

increasing quantities of corn were being imported. The large import was costly for the trader, the state.

The article points out that the cultivation of corn was not, in fact, decreasing, but the fixed rate paid for commodities since 1691 had resulted in a great increase in the production of hosiery, and the consequent increase in purchasing power had led to a higher consumption of corn. Another result of the trade policy was that it was possible for poorer people to earn a living by knitting hose instead of working for the farmers. The decree of 1777 forced them back into the service of the farmers.

The matter was raised by the Danish government officials in the Faroe Islands, who, in a letter to the Exchequer (which was also responsible for agriculture) complained about poor people who wandered about begging wool. An inquiry carried out the Exchequer did not clearly reveal a decrease in the cultivation of corn, but the chief administrator's report to the inquiry establishes the decrease. The chief administrator also recommended a proposal from the government officials, a proposal which was almost identical with the provision which was finally laid down. The Exchequer's recommendation met strong opposition in the equally powerful Chancery (administration of the interior and of justice). In the case, uncharacteristically, the Exchequer was the stronger, and the provision was put into force.

The way in which the matter was dealt with shows the powerful position of the government officials; it is, in fact, they who force the provision through. It is also the officials (the chairman of the Faroese Representative Council, the bailiff, the judge, and the church officials) whose advice is sought. In a similar situation in 1723—24 this was not the case. At that time the Exchequer negotiated with two men whose authority stemmed from a meeting of the Faroese Representative Council.